

MILJÖGRYTAN

Nr. 4
2013

Redaktion Rainer Weich, Miljöförvaltningen, Landskrona stad, tel 470 614 rainer.weich@landskrona.se

God Jul

O Tannenbaum

Den nordiska utomhusgranen

De första julgranarna i Skandinavien var utomhusgranar och så kallade julruskor. Seden med utomhusgran är gammal och hade ursprungligen troligen någon typ av magisk betydelse, som skydd mot onda makter i samband med mörkret kring midvintern. Ofta barkades och kvistades utomhusgranarna nedifrån, så att endast den övre hälften av grenarna satt kvar. Därefter kunde de placeras på gårdstunet, på gårdens taknock eller gavel, på en högre stång, eller på vardera sida om gårdens dörr. Överblivna grankvistar lades utanför ingången som en slags dörrmatta, en sed som fortfarande lever kvar i Sverige. Inne i stugan lade man istället halm på golvet. Utomhusgranarna kunde också placeras på en synlig plats i en trefot, vilket fortfarande förekommer i t.ex. Dalarna.

Granen flyttar inomhus

Seden med inomhusgran dök upp i Tyskland under 1400-talet. När inomhusgranen först dök upp i Sverige var den bara en i mängden av dekorationer gjorda av levande kvistar, men med tiden kom den tyska nymodigheten att dominera. Den första rapporterade svenska inomhusgranen är från 1741, men det dröjde innan seden spred sig utanför godsens och herrgårdarna. Först kring 1900 hade den trängt bort de äldre mer bondska trädprydnaderna och utomhusgranarna även ute i stugorna. Äldre tiders julgranar var oftast små och kunde vara placerade i en kruka eller på ett bord. De första svenska inomhusgranarna var i allmänhet dekorerade med levande ljus och godsaker som frukt och konfekt. Man hängde vanligtvis äpplen i granen för att tynga ner de grenar som ljusen satt på så att de skulle sitta rakare. Det blev dock allt vanligare att familjerna började tillverka sina egna prydnader i papper. Halmslöjd hade dock förekommit i samband med jul, långt innan papper blev allmänt tillgängligt.

I början av 1900-talet hade det blivit en allmän sed att hänga girlander med svenska flaggan i papper samt med en nål sätta svenska pappersflaggor i toppen på de största grenarna. Girlander med blandade pappersflaggor från de nordiska länderna var också vanliga. Från åren kring 1880 fanns det färdiga julgransprydnader att köpa i de större svenska städerna. Pappershjärtan, röda vinteräpplen, halmslöjd, kristyr, smällkarameller, och glaskulor importerade från Tyskland, var vanliga julgransdekorationer.

Seden att klä hemmet med levande träd och kvistar är dock mycket gammal och tjänade till att skydda hemmet mot alla sorters onda makter och väsen. Fortfarande tar många in påskris till påsken och dekorerar med löv vid sommarbröllop och andra festliga tilldragelser. Det förekom långt tillbaka att man reste så kallade julstänger utanför bondgårdarna eller placerade en gran på vardera sidan om ytterdörren.

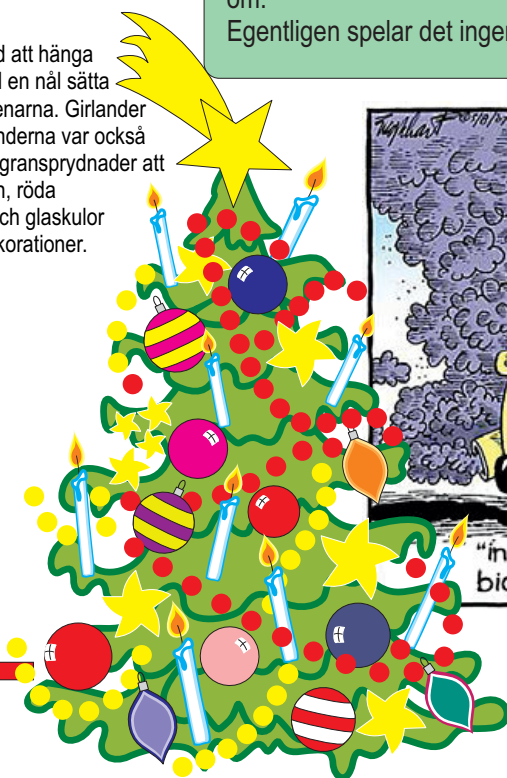
Årets slut närmar sig i snabb takt och ännu en gång har naturens krafter visat sig vara oberäkneliga. Orkanen som drog in över Filippinerna nådde upp till svindlande hastigheter som inte har mätts upp tidigare. Experterna är eniga om att det finns tydliga samband mellan varmare hav och ökande vindhastigheter. Om uppvärmningen fortsätter kan extrema vädersituationer hota många människors överlevnad och välbefinnande.

Trots att temperaturmätningar visar att en global uppvärmning pågår, minskar inte världens koldioxidutsläpp. Vi konsumerar i allt snabbare takt och resorna går till alla världens hörn. I takt med att befolkningsrika länder höjer sin levnadsstandard, kommer resursförbrukningen att öka mångdubbelt. Redan nu förbrukar vi jordens tillgångar många gånger om.

Egentligen spelar det ingen roll

eftersom jorden klarar sig utan oss men klarar vi oss utan jord? Problemet för jordens miljö, som vi upplever den idag, ligger i de snabba förändringarna som inte ger organismerna utrymme att kunna anpassa sig. Klimatkonferenser som hålls med jämna mellanrum är i princip resultatlösa och den politiska viljan att genomföra genomgripande koldioxidreduktioner saknas hos många nationer. Förmodligen kommer konsekvenserna inte kunna återkallas när vi överskrider en viss tröskel. När och var står skrivet i stjärnorna. När vi i dessa Jultider ännu en gång ska överträffa försäljningsstatistiken bör vi inte glömma att det är vi som bestämmer över vår framtid. Jag önskar er all en God Jul och ett Gott Nytt År

Rainer Weich

VÄRLDEN

Barnlösa sambor är koldioxidbovar

Sambor utan barn orsakar störst koldioxidutsläpp, ensamstående med barn orsakar minst. Det visar SCB:s senaste siffror. Hur mycket utsläpp man bidrar med är tätt sammankopplat med ens ekonomi, och handlar om bränsle till bilen, uppvärmning av bostaden och konsumtion av varor och tjänster. I genomsnitt släpper ett svenskt hushåll ut 7,5 ton koldioxid per år och så kallad konsumtionsenhet, som är ett mått för att jämföra hushåll med olika sammansättning. Sammanboende utan barn orsakar i genomsnitt 8,9 ton, medan en ensamstående med barn bidrar med 5,7 ton. TT

Kvinna åtalad för miljöbrott för sitt pianospelande

Av Alexandra Scott

En kvinna och hennes föräldrar i Puigcerdà, nordöstra Spanien, står åtalade för att ha orsakat ljudföreningar med sitt pianospelande. Nu riskerar de sju och ett halvt års fängelse för brott mot miljöbrottslagen. Rättegången mot familjen inleddes i Girona i måndags. Grannen hävdar att hon fem dagar i veckan under perioden 2003-2007 lidit av ljudföreningar när den 27-åriga konsertpianisten i våningen över övat på sitt piano.

Kvinnan berättar att hon nu hatar pianon så mycket att hon inte ens tål åsynen av dem på

film, enligt DN.

Åklagarna hävdar att mätningar som myndigheter utfört i lägenheten visar att ljudnivåerna från pianot vid upprepade tillfällen varit tio decibel högre än gränsvärdet 30 decibel som gäller för musikinstrument i tätbebyggt område nattetid, vilket bryter mot miljöbrottslagen.

Grannkvinnans läkarintyg visade att ljudföreningarna från pianot har orsakat henne sömnsvårigheter, ångest, panikattacker och problem i samband med en graviditet. Åklagaren yrkar nu på att konsertpianisten och hennes föräldrar döms till sex års fängelse för brott mot miljöbrottslagen och ytterligare ett och ett halvt år för att ha orsakat bestående psykiska men hos grannen. De kräver också att de tre förbjuds att under fyra år ägna sig åt någon form av musikverksamhet, skriver DN.

NOTISER

Mobilstrålning orsakar cancer

Enligt en färsk analys av forskningsläget från forskargruppen vid Örebro Universitetssjukhus kan mobilstrålning anses som "cancerogen för människor".

Nya undersökningar bekräftar att strålningen kan orsaka cancer samt att hjärntumörer ökar i vissa länder. Allmänheten måste informeras omgående och brett om riskerna. Den svenska forskargruppen publicerade så sent som för en månad sedan nya resultat som visar ett tydligt dos-responssamband mellan mobilanvändning och risk för elakartad hjärntumör i den vetenskapliga tidskriften International Journal of Oncology. Användning av mobiltelefon eller trådlös telefon i sammanlagt mer än 2376 timmar medför tydligt förhöjda risker (3 gånger förhöjd risk), men

risken börjar öka redan vid en sammanlagd användning på cirka 1000 timmar. I den nya analysen visar Hardellgruppen att forskningen i dag uppfyller de kriterier som ska vara uppfyllda för att en faktor ska anses orsaka cancer eller andra sjukdomar, Bradford Hill-kriterierna.

Forskningen om risk för hjärntumör av mobiltelefoner visar genomgående att risken ökar ju mer mobilen används. Undersökningarna visar också att risken för cancer är främst lokaliserad till det område av huvudet som är mest exponerat vilket är visat i såväl resultat från Hardellgruppen som i resultat från den WHO-studie som slutredovisats under åren 2010-2011 (Interphone). Hardellgruppens egen undersökning visar även att de som använder mobilen i bilen med extern antenn

som skyddar användaren mot strålningen, inte löper förhöjda risker för hjärntumör. Det stärker ytterligare bilden av att strålningen orsakar hjärntumörer bland de användare som saknar skydd.

MILJÖGRYTAN

Något för din trädgård?

"Konst, hållbarhet och innovation", InnoVentum från Malmö erbjuder innovativa produkter för den offentliga sektorn, privatpersoner och företag. InnoVentum producerar koldioxidneutrala småskaliga vindkraft- och hybridenergilösningar med torn i trä istället för stål eller betong. Tornen är enbart tillverkade av svenskt furu från hållbart skogsbruk. Lösningarna sträcker sig från 1,75 kW till 11 kW.

De unika trätornen kommer utan tvekan att dra blickarna till sig. Tornet Dali är inspirerat av Salvador Dalí's The "Temptation of St Anthony". Det kan lätt monteras och har en förväntad livslängd på mer än 20 år.

Giraffen är en av InnoVentums produkter. Giraffen är ett hybridsystem redo att ladda allt från din elbil eller elcykel till ditt hem genom att använda vind- och solenergi. Denna futuristiska men ändå naturliga konstruktion består av en träkonstruktion som stöder 16 solcellsmoduler samt ett vindkraftverk. Lösningen ger årligen upp

till 11000 kWh grön energi och erbjuder skydd mot regn och sol - perfekt för elbilar eller elcyklar. Så, varför Giraffen? I naturen klarar giraffen att konservera sin egen energi bättre än den välkända symbolen för energilagring - kamelen. InnoVentum blir allt mer intresserade av grön stadsutveckling. Giraffen välkomnade deltagarna i Eurovision Song Contest 2013 i Hylle. En annan symbol för Malmö, Turning Torso, vaktas av en annan miljövänlig Giraff, som under The Green Day Vehicles (2-3 juni 2013) återuppladdade tävlingens vinnare med ren energi.

InnoVentum hoppas på ett växande intresse på den svenska marknaden, där design, användning av trä och miljövänliga lösningar stämmer mycket väl med de traditionella skandinaviska värderingarna.

Artikeln är skriven av Anca Stoica som praktiserar på Miljöförvaltningen och hos InnoVentum.

Verksamhetsberättelse 2013,

Agenda 21

Miljöledningssystemet

Agenda 21-samordnarna har under året haft kontinuerliga kontakter, möten, studiebesök och utbildningar med förvaltningarnas referensgrupper, miljöhandledare, enhetschefer och deras miljöombud samt de kommunala bolagen. Syftet var att samordna miljöledningsarbetet och planera fortsatt miljöarbete med hänsyn till kommunens nya miljömål.

Utbildningsmaterial

Utbildningsmaterialet för grundläggande miljöutbildning och miljöledningssystemet uppdaterades under sensommaren. Även miljöledningsavsnittet på arbetsnätet uppdaterades kontinuerligt under året. Som uppstart för miljöutbildningen höll jag ett antal introduktionsföreläsningar på olika arbetsplatser, där även undervisningsmaterial delades ut.

Miljögrytan

Under året publicerade jag 4 nummer av den interna miljötidningen "Miljögrytan". Tidningen är tillgänglig elektroniskt på arbetsnätet.

Miljöredovisning

Agenda 21-samordnaren deltog i framtagningen av 2011- och 2012 års miljöredovisning, skrev diverse avsnitt, tog foton samt producerade trycklayouten. Ekologiska livsmedel

Under året stötte jag kostverksamheten i diverse informationskampanjer avseende ekologisk mat, mat och hälsa samt minskning av matsvinnet.

KLIMP

Under sommaren utplaceras 20 hyrcyklar på 4 platser i Landskrona. Dessa var: Pressbyrån vid stationen, Turistbyrån, Vandrarhemmet och Pumphuset i Borstahuset. För att under nästa säsong kunna utrusta cyklarna med spårbara GPS system, testades under hösten ett engelskt system. Efter diverse inkörningsproblem kunde till sist ett tillfredsställande resultat erhållas. Avsikten är att under nästa år kunna utrusta hyrcyklarna med detta system.

Utställningar

I samband med 600-års firandet, producerade Olle Nordell och jag en utställning om Sven Nilsson. Utställningen visades under en månad på Landskronas stadsbibliotek.

Cykelkarta

Under våren producerades en uppdaterad cykelkarta med vandringsleder och sevärheter i Landskrona och omnejd. Projektet utfördes i samarbete med Fritids- och kulturförvaltningen, kartavdelningen, Turistbyrån samt Agenda 21-samordnaren på miljöförvaltningen. Jag deltog i 5 möten och producerade den färdiga trycklayouten. Projektet genomfördes effektivt och till en minimal kostnad.

Saxtorpsskogen som pedagogiskt verktyg

Under våren producerade Thomas Hylén sitt projekt "Saxtorpsskogen som pedagogiskt verktyg", en publikation på ca 150 sidor. Materialet är tänkt att användas i undervisnings syfte av skolor och förskolor vid olika uteaktiviteter. Jag hjälpte till med layouten och tog fram ett antal illustrationer.

Europeiska trafikantveckan

Landskrona stad deltog med personal från TS, utredningsenheten och Agenda 21-samordnaren med olika aktiviteter på den europeiska trafikantdagen. Årets aktivitet stod i cykelns och kollektivtrafikens tecken. Vi informerade om pågående och planerade satsningar på cyklisterna och kollektivtrafiken i tätorten. Allmänheten fick möjlighet att lämna synpunkter om cykelvägar, cykelparkeringar samt kollektivtrafiken. Intresset var stort och många synpunkter lämnades in. Att lämna synpunkter, berättigade till deltagande i utlottningen av ett antal priser.

Övrigt

Badvatten

Jag genomförde den årliga utbildningen av badvakterna avseende miljö- och hälsoproblem relaterade till badvatten.

Earth day

Miljöförvaltningen deltog på Earth Day med en miljöutställning på Gullstrandsskolan. Jag höll dessutom en föreläsning om Landskrona stads arbete mot en hållbar utveckling.

Earth hour

Landskrona stad deltog i Earth Hour genom att bl. a. släcka stadens gatubelysning i början på timmen. Man mätte energiförbrukningen under tiden släckningen pågick och jämförde med timmen innan. Tyvärr var skillnaderna för små för att kunna ge tydliga resultat.

Rainer Weich

Miljönytt's redaktion saknar ditt bidrag

Omsorgsförvaltningen

Minnesanteckningar den 19 November 2013

Närvarande: Monica Alonso, Rainer Weich, Elizabeth Auinger och Ulrika Johansson

Referensgruppen

Carina Nilsson har lämnat referensgruppen. Vi diskuterar att eventuellt få med en enhetschef från hemvården under nästa år.

Miljöarbete 2014

Det huvudsakliga arbetet kommer att koncentreras på 1) avfallshantering och 2) Miljöutbildning.

En attitydförändring bör komma till stånd vad

gäller att handla ekologiska och rättvisemärkta produkter. Hur används bilpoolen? Hur minskar man sin bilkörning? GPS anordning i hemvårdens bilar ger en ekonomisk och miljövinst då man kan planera sina körningar mer effektivt.

Rainer

Rainer har varit ute och är på gång att besöka enheterna. Detta har uppskattats väldigt av personalen. Hans uppdrag är bl a att introducera miljöutbildningen och dokumentationshantering. Rainer planerar att träffa alla enheterna.

Då det visat sig att en del enhetschefer har svårigheter med att fylla i mallen om sophantering/miljö, hur man räknar, kommer Rainer att formulera en enklare mall. Denna

läggs på intranätet under miljö/omsorgsförvaltningen. Mallen kommer att innehålla: Abonnemang Hur man ska räkna

Rainer beställer broschyrer från LSR om sophantering

Våren 2014

Rainer bokar en träff med alla miljöombud för en uppdateringsträff. Han berättar då bl a om vilka metoder och verktyg man bör använda i sitt ansvarsområde.

// Elizabeth

Landskronas miljöredovisning 2012

Landskrona stad har alltsedan 1993 gett ut en årlig miljöredovisning för kommunen. I 2012 års miljöredovisning är det havet som är tema. Landskronas del av Öresunds hav har de mest varierade livsmiljöerna - allt från Lundåkrabuktens grundområden till Öresunds djupaste hålor. Havsstränderna är också en viktig del av Landskronas kvaliteter. En promenad från stadens centrum längs kusten norröver upp mot Hilleshögs dalar gör gott för kropp och själ. Söderöver kan man på några ställen beskåda Lundåkrabuktens rika fågelliv - ett riktigt skådespel om hösten och våren då stora mängder flyttfåglar vilar och äter upp sig inför flytten.

Redovisningen ger en översiktlig beskrivning av livet i havet och några av de vanligaste havsmiljöerna har illustrerats med vackra akvareller. Kjell Andersson som dykt i Öresund i över 40 år berättar om att tillståndet har förbättrats men att det finns mycket kvar att göra. Några fiskare i Borstahuset har systematiskt draggat efter borttappade fiskegarn i Öresund. Dessa spöknät kan fortfarande fånga fisk och trassla in sig i andra redskap. Några skolor i Landskrona drar sitt strå till stacken för ett renare hav genom årliga städningar av stränderna. Allvar Gullstrandgymnasiet har under många år haft gymnasieutbildning i marinbiologi och under senare år har många skolelever fått följa med fartyget Sabella ut på Öresund för att bekanta sig med havets invånare. I några artiklar beskrivs klimatförändringarnas konsekvenser och problem med för mycket näringsämnen.

Miljöredovisningen innehåller också den sedvanliga rapporteringen om kommunens arbete med miljöledning. Där kan vi bl a läsa om att andelen ekomat ökar i skolorna, allt fler åker buss, en bilpool för kommunanställda håller på att utvecklas och projektet KlimatVardag med fokus på vad man kan göra själv. I den avslutande delen om miljötillståndet redovisas hur det står till med luften, vattendragen och havet.

Torkild Strandberg

Kommunstyrelsens ordförande

LANDSKRONAS MILJÖREDOVISNING 2012

Landskrona stad